

Redu kreeg internationaal faam door zich in het voorjaar van 1984 te ontpoppen als één grote boekenwinkel. Een groot feest rond boeken en de ruim-

te doet dit dorpje opleven, nadat het met een leegloop kampte. Van dan af zal het zich toeleggen op boeken en alle beroepen errond: papier, boekbinden, kunst, schone letteren. En net als in de sprookjes buigt een goede fee zich over het wiegje. In dit geval het Welshe grensstadje Hay-on-Wye dat een gelijkaardig avontuur beleefde. De bedenker van dit 'concept', Richard Booth, is er bij om het project op de sporen te zetten. Intussen is het idee al 33 jaar oud en liep de Lesse al vele malen onder de brug... Tijd om even te gaan kijken wat de geboren of aangespoelde 'Redutois' vandaag zoal doen en wat ze plannen voor morgen.

Het dorp telt momenteel vijftien boekhandels, een hotel, vijf restaurants, allerlei handelszaken waaronder een kruidenierswinkel van lokale en biologische producten, een drukwerkmuseum en kunstateliers. We praatten met drie ambachtslieden met tovervingers. Zij willen de traditionele gebaren van de makers van mooie boeken in ere houden. Een hele uitdaging in dit digitaal tijdperk. Is het liedje van het papieren boek in zijn fraaie band bijna uitgezongen? Wordt die metgezel die we zo graag in de bibliotheek gaan opzoeken, omdat hij onvergetelijke herinneringen naliet, echt bedreigd door het web en het elektronisch boek? Omdat ook wij onder de indruk zijn van die mooie 'gebaren', richtten we de schijnwerpers op drie bewakers van technisch vakmanschap dat een boek doet ontstaan.

Redu Een droom een dorp

ARDENS VAKMANSCHAP

Tekst: Pascale Ghislain en Fanny Lardot

Laten we nu even nader kennismaken met een kalligraaf, een vak uit een andere tijd en dat zich niets aan de tijd gelegen laat.

Alle grote beschavingen hadden hun eigen schoonschrift of kalligrafie (van het Grieks kallos, mooi, en graphein, schrijven), die meer is dan gewoon mooie letters willen vormen met het alfabet. In hedendaagse kunststrekkingen worden letters vaak uit een puur esthetisch oogpunt benut. Zo heeft de oosterse kalligrafie grote kunstenaars geïnspireerd (Cobra). Landmeter **Claude Delvigne** proefde van de geduldige discipline van de kalligrafie na zijn pensioen, 15 jaar geleden. Sindsdien gaat er geen dag voorbij zonder dat hij de pennenkunst beoefent.

gaan hun gespleten punten open, om de pennenstreek vol te maken. Ik gebruik Chinese inkt, gemengd met pigmenten, water en Arabische gom."

In sommige landen leert niemand nog met de hand schrijven, maar Claude Delvigne merkt dat kinderen maar al te graag naar zijn workshops komen. Hij gelooft ook in het positieve effect op hun aandacht en luistervermogen.

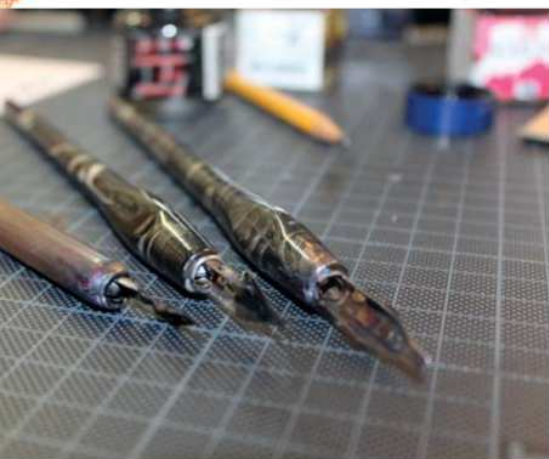
SCHOONSCHRIFTATELIER

rue Neuve, 72
B-6890 Redu
+ 32 (0)61 40 17 18

Kalligrafieworkshops op aanvraag, op dinsdag, woensdag en vrijdag.

Er zijn ook workshops tijdens het weekend, op 22+23/04 en 10+11/06. Ze worden geleid door **Nadine De Beys**. Aangeboden technieken: Karolingisch, Unciaal, Kanselarij, Engels of andere fantasieschrijfwijzen. Info en inschrijven: +32 (0)476 64 69 26.

*Karolingisch,
gotisch, Engels of kanselarijschrift*

"Kalligrafie is ook kunstzinnig. Als ik het schoonschrift beoefen, dan streef ik naar schoonheid. Maar om te creëren, moet je een lange technische leertijd doorworstelen. Ik heb de basis van deze discipline geleerd in Redu, bij Paul De Beys. Ik heb stages gevolgd bij hem en ook bij een kunstenaar uit Toulouse, Laurent Rébena, die vandaag in de Parijse regio gevestigd is. Nu organiseer ik workshops in het dorp om deze discipline beter bekend te maken, want iedereen kan het. De mooiste westerse schrijfwijzen zijn volgens mij het kanselarijschrift of het zwelschrift, die allebei erg elegant zijn. Voor die letters gebruik ik karakteristieke pennen. Zo kan ik een fijne streep trekken en als ik erop druk

Cicero zei het al, papier is geduldig. En dat geldt ook voor de makers van dat papier.

Een hele reeks avonturen

We schrijven 1984. Drie mannen met hart voor Redu

zetten de schouder onder een project dat het schilderachtig Ardens dorpie als gegoten zou zitten. Redu, waar vroeger bijna enkel aan landbouw en seizoenwerk gedaan werd, wordt het eerste boekendorp op het continent. De baanbreker in dit hele avontuur is een Luikenaar. Hij is de eigenaar van een tweede verblijf in Redu, waar hij zijn vrije dagen doorbrengt met zijn gezin. Het is Noël Anselot. Hij kent het hele verhaal van Hay-on-Wye in Wales goed, het eerste boekendorp dat in september 1978 het levenslicht zag. Zijn medeplichtige is een uitzonderlijke verslaggever, die ook helemaal weg is van Redu. Het is een man met een brede cultuur die zijn stempel zette op de Belgische Franstalige radio en televisie: Gérard Valet. Het derde teamlid is de burgervader van toen, Léon Magin. Hij stelt lege gemeentelijke lokalen ter beschikking van de toekomstige boekhandelaars. Een vierde musketier, Henri Lambert, is een estheticus die bruist van ideeën en in Redu een gezinswoning bezit. Hij richt er in 1983 een kunstgalerie in die tot een van de beste van het land zal uitgroeien. De internationale tentoonstelling over de kunstboekbinderij die hij in 1993 organiseert, zal later overgenomen worden door het Museum van Mariemont.

In de werkplaats waar hij papier op de oude manier vervaardigt, maakt ambachtsman **René Lefer** bepaald indruk! Hij is echt van alle markten thuis. In de tijd dat het boekendorp uit de startblokken schoot, was hij metser bij een bedrijf dat gespecialiseerd was in de restauratie van beschermde sites. Hij vertelt ons hoe het allemaal liep: *"Ik werkte aan erfgoed, zoals de basiliek van Saint-Hubert of de abdij van Maredsous. Maar in 1987 moest mijn firma inkrimpen. Toen ik werk ging zoeken, botste ik op een vacature bij een papiermaker-graveerder in Redu, André Colpin. Mijn handen waren altijd al mijn kostbaarste werktuigen en ik besloot er voor te gaan. Hij nam mij in dienst, leidde me op en de liefde voor dit vak zou nooit meer uitdoven. Mijn echtgenote is bij mij komen werken. Zij hield zich bezig met de druk van de gravures en de verkoop."*

René wordt aangetrokken door het Maison du Tourisme dat de fabricage van mooi papier in stand wil houden voor toeristen en scholen. *"Ik krijg de vraag om papier te hermaken, maar dat kan niet zonder materiaal! Ik krijg dus een oude pers, kuipen, scheppramen en nog ander oud gereedschap die de beroeps van de papiermakerij voor mij opduikelen. Ik krijg steun van de mensen van het vak: Burgo-Ardenne in Virton, Arche in Stenay. Het was nooit mijn bedoeling om rijk te worden, maar ik droom er wel van om een oude fabriek weer op te starten die alle fasen in de creatie van een boek zou tonen."*

Handgeschept papier

100% biologisch papier

Het is gezellig bij René Lefer, die ook een uitstekend pedagoog blijkt. Zijn atelier is trouwens ingericht in de vroegere school van Redu, een zeer terechte herbestemming dus. Zelf vindt deze veelzijdige handwerker het ook fijn om zijn kunnen door te geven. Hij ontving al Afrikaanse delegaties en zelfs de Vietnamese minister van cultuur en de Chinese ambassadrice, die allemaal erg geïntrigeerd waren door zijn vakmanschap. En van zijn echtgenote, die voor onze ogen gemarmerd papier vervaardigt.

Die verknochtheid aan het vak is misschien geen toeval: "Mijn papier wordt met 100% katoen vervaardigd. Ik heb het negen jaar lang leren vervaardigen bij een meester-papiermaker, maar ik had het toch al ergens in de vingers. Als kind hielp ik geregeld mijn oom die voddenman was. We trokken door de dorpen om versleten, gescheurd of onbruikbaar textiel op te halen. Alle lommen gingen naar een papierfabriek, die ze tot papier omvormde."

De stappen in de papierfabricage volgen op elkaar als in een ritueel: "Ik begin met het vullen van mijn kuip met water dat ik tot ongeveer 40°C opwarm. Hoe warmer het water, hoe sterker het papier zal zijn. Daarna breng ik het zuurgehalte in evenwicht tot op de neutrale pH-waarde (= 7), zodat het langer meegaat (zuur

vernietigt het papier geleidelijk). Ik voeg een reeks planten toe om het papier te kleuren (cacao, koffie, terrasiena, cichorei, specerijen...) of om het 'aan te kleden' (gedroogde bloemen zoals korenbloem, hortensia, rabarber, maisbaard, hennep). Het is een magisch moment als je het resultaat ziet! De laatste stap is het drogen." Hij heeft ideeën zat dus, zoals het katoen vervangen door selder- of preistengels of varen. Het recept? "Net als voor een goede soep, groenten en water. Je zou het trouwens bijna opeten."

ATELIER VOOR HANDGESCHAPT PAPIER

Cour des anciennes écoles

B-6890 Redu

+ 32 (0)61 65 61 18

leferrene03@gmail.com

<http://lefer-rene.skyrock.com>

In Redu vullen de ambachtelijke technieken elkaar aan om een boek te doen ontstaan: papier, Chinese inkt, oude druk- en boekbindmachines.

Kunstbindery

van Brussel tot Redu

Deze laatste fase rust op de schouders van Roland Vander Heyden. De Brusselse familie Vander Heyden telt al drie generaties (sinds 1929) van boekbinders. Roland leerde er de boekbindtechnieken: "Maar ik wil nooit meer terug naar de hoofdstad! Het leven is zoveel aangenamer in dit stukje België en de sfeer is zoveel artistieker. Ardenners zijn spontane mensen, ze kennen elkaar. Ik woon nu al 22 jaar in Redu, waar ik trouwens wat toevallig terecht kwam. Ik ontdekte het boekendorp toen ik met mijn gezin het Klokkenmuseum in Tellin bezocht. Er was toen geen boekbinder meer en ik greep mijn kans!"

Doe het goed en laat het weten

De boekbinder maakt een omslag dat past bij het boek of restaureert een band om het werk te kunnen bewaren (een leren band gaat 300 jaar mee). Alles is op codes gebaseerd, van de industriële boekbinderij tot de kunstboekbinderij en zelfs het binden van boeken als kunstvoorwerpen.

"Ik oefen dit beroep nu al 50 jaar uit en ik blijf maar nieuwe methodes leren. De traditionele en de modernste

technieken gaan samen. Ik heb gewerkt voor bibliotheken van laboratoria, van notarissen, artsen, advocaten, historici en van kunstenaars. Voor archivisten en eersterangsklanten zoals Yves Rocher, de presidenten Ford en Reagan. Mijn cliënteel is vooral buitenslands (Frankrijk, Verenigde Staten, Japan, Turkije, ...). Maar ik kan evengoed het receptenboek van uw grootmoeder die u na aan het hart ligt, een mooie nieuwe band geven! Ik pas me aan de wensen en het budget van de koper aan."

Er worden tal van materialen gebruikt voor boekbanden: "karton, gemarmerd papier, leder, heellinnen, bladgoud. Voor een leren omslag is de keuze groot: huiden van geiten uit het Atlasgebergte, India, Nigeria,

Marokko, huiden van kalveren of runderen, van zebue ... Net als de mens heeft ook elk dier een eigen huidkorrel. De laatste etappe bestaat uit het vergulden van de snee (aan de drie kanten van het boek) of de rug van het boek, met gemakkelijk hanterbaar en erg fijn bladgoud van 22 karaat. Het vergulden van de drie kanten van het boek (de snee) werd uitgevonden door de monniken om de boeken tegen gulzige wormen te beschermen! De aanbrenghing van het bladgoud op de rug van het boek gebeurt met een strijkijzer dat op bijna 100°C wordt verhit. Dit wordt fleuron genoemd en kan de vorm van een bloem of een wapenschild hebben. Vooraf wordt het leer ingestreken met eiwit dat dienst doet als natuurlijke lijm om het bladgoud te doen hechten!"

L. VANDER HEYDEN & FILS BVBA

rue de Hamaide, 68

B-6890 Redu

+32 (0)61 65 60 17

info@reliure-redu.com

www.reliure-redu.com

Roland Vanderheyden Artiste

Er zijn stages in ambachtelijk boekbinden van 12>16/06 en van 19>23/06. Ook lessen op maat zijn mogelijk.

De bladzijden omdraaien

Evenementen 2017

BOEKENBEURS: 15>17/04
(eerste Paasweekend)

BROCANTE: 18/06

NACHT VAN HET BOEK: 05/08

FESTIVAL VAN DE
ARDENSE LEGENDES:
23>24/09

De grote jaarlijkse afspraken draaien natuurlijk nog altijd rond de literaire activiteit, maar Redu is ook een omweg waard voor de zondagswandelaar, die er graag op uit trekt en van lokale producten wil proeven. **Manu Hougardy** wil een nieuw publiek aantrekken en doen terugkomen. **De voorzitter van het feest- en het handelaarscomité** is afkomstig van Redu. Hij verwelkomt ons goedgezind in zijn zaak 'l'Auberge gourmande'. Deze spraakwaterval was vroeger opvoeder, maar ging een opleiding tot restauranthouder volgen. Hij heeft een hele rist ideeën om volk naar zijn dorp te lokken. Hij somt grif de vele groeperingen op die de intussen niet te missen evenementen in Redu in goede banen leiden.

Zin in wat
lekkers onderweg ...
Redu telt heel wat zaken die uw
smaakpapillen erg zullen plezieren.

L'AUBERGE GOURMANDE
+32 (0)61 65 62 52
www.redu-auberge.be

AU CLOCHER
+32 (0)61 65 52 25
www.auclocher.be

IL FORNO
+32 (0)61 65 63 90

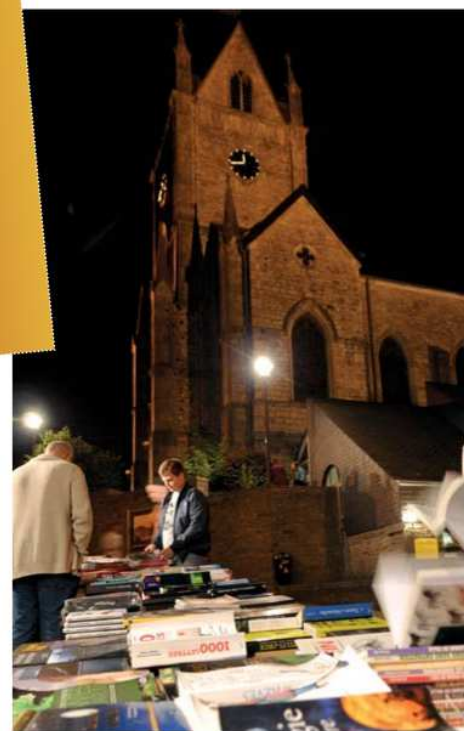
LE FOURNIL
+32 (0)61 65 56 32
www.le-fournil.be

CARPE DIEM
+32 (0)61 61 30 45
www.redu-carpediem.be

En voor een **verblijf?**
Talrijke logementen in Redu en
omgeving verwelkomen u van harte.
Neem contact op met

**HET TOERISTISCH CENTRUM
VAN DE HAUTE-LESSE**
place de l'Esro 60
+32 (0)61 65 66 99
www.haute-lesse.be

*"Het oudste comité dat
opgericht werd toen het
Boekendorp geboren werd,
is Redu Initiatives."*

De vereniging zet nog altijd alle zeilen bij tijdens het Boekenfeest in het eerste Paasweekend, met de logistieke steun van het Maison du Tourisme. Deze twee dagen staan volledig in het teken van de zeldzame of tweedehandsboekenmarkt. De andere groeperingen, jeugd- of voetbalclubs, handelaarsverenigingen en het feestcomité organiseren meer traditionele animatie zoals carnaval, de foor, het Vreugdevuur ... of op grotere schaal: de viering van de 12 trappisten en de Wijnbeurs."

www.redu-villagedulivre.be

Een creatief atelier REDU RECYCL'HÉ

Om elkaar te ontmoeten en samen projecten op te zetten die leven in het dorp brengen, werd een aparte vereniging opgericht: **Graines de Villages**. Dit ligt aan de basis van burgerlijke milieu-initiatieven: een repair café (herstelling van huishoudmaterialen, computers, naaiwerk, laswerk, ...), boerenmarkten in de vier seizoenen, maatregelen voor de biodiversiteit, recyclageworkshops. Het is allemaal bedoeld om met elkaar van gedachten te wisselen en knowhow te delen. En gezien de verbeelding oud vergeeld papier nieuw leven kan inblazen!

+32 (0)494 16 43 49
grainesdevillages@hotmail.com
www.grainesdevillages.be

Vlak naast de Librairie Ardennaise ligt het **MUSEUM VAN HET LUXEMBURGS DRUKWERK** dat in 1995 de deuren opende. Dit wil de geschiedenis van het drukwerk in de provincie Luxemburg van 1760 tot vandaag schetsen.

Museum van het Luxemburgs drukwerk
 rue de Saint-Hubert, 14
 B-6890 Redu
 +32 (0)61 65 62 28

LA REDUISTE

In het knusse kader van een boekenwinkel biedt dit literair café lezingen, bijeenkomsten om samen te lezen, ontmoetingen en signeersessies van schrijvers aan. Vegetarisch eten.

La Reduiste
 rue de la Prairie 36
 B-6890 Redu
 +32 (0)61 50 41 78
[f La Reduiste](https://www.facebook.com/LaReduiste)

